

VZNIK A HISTORIE TENISU

Historie tenisu ve světě

Historie tenisu a jeho přibližná podoba, jak ho známe dnes, sahá až do 19. století. Předchůdcem tenisu byly hry, kde bylo cílem odrážení malého míčku přes síť rukou nebo pálkou. Tyto hry byly známy již v období antiky, staří Římané je nazývali „trigon“. V tomto případě byla hra založena na obdobném principu jako u tenisu a spočívala v odpalování míčku naplněného fíkovými zrny.

V 11. století v Itálii se vyvíjela a provozovala podobná hra pod názvem „gioco del pallone“. Tato velmi rozšířená hra, kterou hrály tříčlenná nebo čtyřčlenná družstva, se udržela po velmi dlouhou dobu. Principem hry bylo odpalování míče do pole soupeře. Míč nadhozený od spoluhráče se odpaloval v rozběhu ze šikmého prkna za pomoci koženého nebo dřevěného chrániče umístěném na předloktí. Takto si soupeři navzájem vraceli úderu až do doby, kdy zůstal ležet míč na straně hracího pole jednoho ze soupeřů.

Ve Španělsku byla předchůdcem tenisu hra nazývaná „pallone juego de pelota“. „Pelota“, jak se ostatně nazývá i dnes, je i po mnoha letech své existence národní hrou Basků. Hrají ji proti sobě stejně jako v tenise jednotlivci nebo dvojice hráčů, může se hrát však také v družstvech skládajících se ze čtyř až šesti hráčů. Podle počtu hráčů se úměrně řídí a upravují rozměry hřiště. Principem hry je odpalování míčku rovnou ze vzduchu a to pálkou zvanou „chiestra“. Hráči odpalují míč na stěnu a družstva musí střídavě chytat míček do chiestry před dopadem a odpálit jej zpět.

Ve Francii se ve 14. století jako předchůdce tenisu rozšířila hra zvaná „Jeu de paume“(obr. 1) v překladu znamenající „hra dlaní“. Této hře se věnovala převážně šlechta, což bylo základem a impulzem pro narychlo zakládané herní plochy v prostorách zámků a hradních příkopů právě pro účely této hry. Na těchto vytvořených hřištích se také začaly přistavovat stěny, které daly svým herním projevem vzniknout hře tzv. „longue paume“(dlouhá dlaň).

Obr. 1: Jeu de paume (zdroj:www.wikimedia.org)

V nově zřízených míčovnách se také hrála podobná hra nazývaná „courte paume“ (krátká dlaň). Tam už však došlo k rozdělení hřiště na dvě poloviny čarou nebo provazem. Při pozdějším rozdělení hřiště sítí pak hra byla již tenisu velmi podobná, neboť hráči přes ni odráželi míč nejprve dlaní, ale později v 15. století již začali používat dřevěné rakety oválného tvaru, které měly výplet z provázků nebo ze střevových strun.

„Jeu de paume“ se v průběhu 16. a 17. století rozšířila z Francie i do střední a západní Evropy, kde i nadále byla doménou převážně vznešené společnosti a také některých univerzit. Hra byla samozřejmě hrána také mezi běžným obyvatelstvem, to však bylo nuceno spokojit se s hrou pod širým nebem, ale však za to ve sportovnějším duchu. Tato hra se ve své původní podobě a čisté společenské formě přestala hrát po francouzské revoluci v 18. století.

V Anglii však vývoj této hry nabral trochu jiný ráz. Již v 15. století se ujala pod názvem „tennis“. Toto pojmenování sebou přináší několik různých vysvětlení, z nichž nejpravděpodobnější je jeho převzetí z francouzského jazyka (starofrancouzské zvolání Teniz! – berte, chytejte, tu máte!). Angličané toto slovo vyslovovali i psali jako „tennis“ a ve výsledku pak tuto hru podle toho slova také pojmenovali (Höhm, 1982).

Zájmen Angličanů bylo dostat tuto hru z míčoven ven na „své“ všude rozšířené trávníky, překážkou však byly materiály, ze kterých byly v této době míčky vyráběny. Tyto různé, z kůže nebo korku vyráběné míče, odskakovaly pouze na tvrdém povrchu a pro hru na trávě nebyly vhodné. K odstranění zmíněné překážky došlo až v 19. století, kdy byly vyrobeny první gumové míče.

V Anglii byla také snaha o vytvoření určitých pravidel pro tuto novou síťovou hru hranou raketou a míčem. Zásadním převratem v roce 1874 bylo patentování pravidel hry britským majorem Wingfieldem pod názvem „sféristika“. V těchto pravidlech byla jasně stanovena podoba hry, tzn. tvar hřiště, herní náčiní, její způsob provedení, bodování apod. Pro představu, např. tvar hřiště měl v té době tvar přesýpacích hodin, nejednalo se tedy o obdélníkový tvar, jak ho známe u tenisových dvorců dnes. Také síť byla výš, než je umístěná na dvorcích dnes, z toho důvodu tento „tennis“ připomínal spíše badminton.

Do roku 1880 nebyl tenis žádným způsobem organizován a nebyla stanovena žádná pevná pravidla. Nebyly stanoveny žádné rozměry hřiště, na kterých se hrálo, ani náčiní, které se mohlo používat.

I bodování bylo rozdílné, hrálo se do 15 bodů, a to ve dvouhře i čtyřhře. A těchto rozdílů ve srovnání s dnešním tenisem byla celá řada. Pravidla se jako taková dále vyvíjela a upravovala v průběhu času až do podoby, jak je známe dnes. O rok později vznikla první pravidla tenisu, o která se zasloužili funkcionáři Marylebone Cricket Clubu.

Zmíněný Marylebonský kriketový klub byl ve své době v postavení, kdy mohl ovlivňovat tenisový sport obecně. Svým způsobem tak mohl určovat například zásady pro používání raket a tím i ovlivňovat budoucí vývoj tenisu. Z tohoto důvodu také vnesl požadavek na tenisový výbor, aby byly vytvořeny univerzální pravidla pro tenis, která by platila všude a pro každého. Na základě tohoto návrhu bylo uskutečněno veřejné setkání, které proběhlo na počátku roku 1875 v Lords, a nová pravidla byla zveřejněna 24. května ještě v témže roce. Následně o rok později a to v roce 1886 dostal pro nás známou podobu také tenisový dvorec (Langerová, Heřmanová, 2005).

V tomto století, přesněji v roce 1877, pak byla zahájena tradice jednoho z dnes nejznámějšího a nejslavnějšího grandslamového turnaje, a to Wimbledonu (Kirchner, Žofka, 2012).

Tím, že tenis nabyl sportovní podoby, došlo ke změně pojetí této hry a v této souvislosti také k vývoji a zdokonalení herního náčiní. Začaly také vznikat další soutěže a turnaje, ve kterých se začaly také objevovat i soutěže žen. Tenisový rozmach dal impuls ke vzniku mnoha jednotlivých klubů, ze kterých později vznikaly tenisové svazy a organizace.

V roce 1881 vznikla v USA první národní tenisová instituce pod názvem Tenisová asociace Spojených států. O sedm let později v roce 1888 vznikla Anglická tenisová asociace.

Tenis se průběhu svého vývoje velice rychle změnil ze společenské zábavy na zábavnou a hodnotnou sportovní hru. V roce 1877 se sešlo 1. mistrovství Anglie a to nám dnes již ve velice známém Wimbledonu. Od roku 1900 se každoročně pořádá nejznámější a nejpopulárnější soutěž družstev – Davisův pohár.

Tenis se později začal ve svém moderním pojetí na přelomu 19. a 20. století dostávat do všech koutů světa, třeba i do Panamy, na Nový Zéland nebo do Durbanu. Současně se začínala konat první mezinárodní mistrovství a zakládaly se tenisové asociace. I když se tenis bezpochyby poprvé hrál v Británii, jako první vznikla národní vládnoucí instituce ve Spojených státech. Tenisová asociace Spojených států (původně United States Lawn Tennis Association) byla založena v roce 1881, na rozdíl od té v Británii, která vznikla až o sedm let později v roce 1888. Mezinárodní tenisová federace (ITF) byla založena až v roce 1913.

V již zmíněném roce 1913 došlo ke sloučení národních svazů v mezinárodní tenisovou organizaci, která nesla název Fédération International de Lawn Tennis (FILT). Tato organizace existuje až dodnes, pouze se však změnil její název z francouzského na anglický. Od roku 1977 je známá jako International Tennis Federation (ITF) (Linhartová, 2009).

Tenisový sport nemá žádné oficiální mistrovství světa, jako je u jiných sportů. Koná se však mnoho mistrovství, nebo chceme-li turnajů, pořádaných různými státy. Vrcholová soutěž na světové úrovni je prezentována konáním čtyř největších mezinárodních turnajů tzv. „grandslamy“. V Anglii je tento turnaj znám pod názvem Wimbledon podle místa konání. Další z této čtveřice velkých turnajů se hraje ve Francii, známý jako „French Open“, „US Open“ se hraje ve Spojených státech amerických a „Australien Open“ v australském Sydney. Přesné pořadí těchto grandslamových turnajů v dnešní tenisové sezóně je následující – Australian Open, French Open, Wimbledon, US Open. Dříve bylo toto pořadí jiné, např. v roce 1946 se hrál Wimbledon před French Open a v roce 1977 se hrálo Australian Open dokonce dvakrát a to v lednu a pak v prosinci. Grandslamových turnajů se v dnešní době účastní celá

světová tenisová špička.). Tenis byl olympijským sportem v letech 1896 – 1924, a pak po dlouhé přestávce opět od roku 1988 a tím zůstal až dodnes.

Do roku 1926 byl tenis hrou, které se mohli účastnit pouze amatérští hráči, avšak od roku 1927 byla ustanovena i asociace profesionálů a hry se účastnili hráči, kteří se tenisu věnovali profesionálně a byli za hru placeni.

Jedním z velkých mezníků v historii tenisu byl bezpochyby rok 1968, kdy byla konečně vyřešena otázka profesionalismu a amatérismu. Známe ji pod pojmem „Open éra“. Open Era neboli otevřená éra světového tenisu bylo období od roku 1968 do současnosti, které se od let předešlých lišilo tím, že v turnajích nastupovali současně amatérští i profesionální hráči (Lichner, 1985).

Před tímto rokem panovala ve světovém tenisu paradoxní situace, kdy se profesionální tenisté nesměli účastnit světových turnajů přístupných amatérům a nemohli účastnit ani grandslamů. Amatéři zase nemohli hrát na profesionálních turnajích. Na nejvyšší úrovni existovaly vedle sebe dvě nepoměřované skupiny tenistů. Po otevření amatérských turnajů i profesionálům se tenis velice rychle profesionalizoval. Jedním z hlavních rozdílů od minulosti je fakt, že hráčům jsou podle jejich umístění veřejně vypláceny peněžité odměny (tzv. „prize money“). I díky tomu se začal velice rychle smazávat rozdíl mezi amatéry a profesionály a závodní tenis se tak pro několik nejlepších hráčů stal povoláním a zdrojem obživy (Lichner, 1985).

Historické tabulky a různé tenisové statistiky jsou nyní často počítány právě od začátku této éry, protože turnajovým titulům z dřívější doby je přisuzována nižší hodnota, a to hlavně díky menší konkurenci než nyní. První turnaj otevřené éry se hrál v anglickém Bournemouthu v roce 1968. Poté následovaly první grandslamové turnaje, tj. Roland Garros, Wimbledon a US open. Poslední z grandslamů, Australian Open, se profesionálně otevřel až o rok později v roce 1969 (Lichner, 1985).

Historie tenisu u nás

V naší zemi má tenis dlouholetou a starou tradici. Podle muzejních zápisů se již dva roky po prvním Wimbledonu hrál první turnaj v parku knížat Kinských v Chocni v roce 1879. Ve stejném roce se pak hrál turnaj v zámečku Bon Repos u Nových Benátek (Höhm, 1982).

První mezinárodní tenisový turnaj se hrál u nás v Plzni v roce 1891 a to za velkého zájmu diváků. Následně se v roce 1893 plzeňští tenisoví zájemci sdružují do samostatného tenisového odboru a to při Českém klubu velocipedistů.

V Čechách evidujeme tenis jako organizovaný sport od roku 1893, kdy došlo k založení českého lawn tenisového klubu a to I. ČLTK Praha, jehož sídlo bylo původně na Střeleckém ostrově. Následně došlo k jeho přestěhování do Holešovic a v roce 1901 se definitivně usídlil na Štvanici. Na Letné vznikl v roce 1895 další velký tenisový klub s názvem Lawn Tennis Club Prag. Období po druhé světové válce bylo u nás charakteristické tím, že došlo k obrovskému rozmachu a velké oblibě tohoto sportu a tato obliba zůstala vlastně až dodnes (Höhm, 1982).

Dne 15. května 1906 byla založena Česká lawn-tenisová asociace (ČLTA), která sdružovala sedm klubů. Jedním z cílů asociace byla úplná samostatnost na Rakouském tenisovém svazu a možnost přímého styku s ostatními zahraničními tenisovými svazy. Byly zakládány nové kluby, kroužky a společnosti. Rozšiřoval se počet turnajů a meziklubových a meziměstských utkání. Od r. 1911 se začal pravidelně organizovat turnaj dorostu o Pohár České lawn-tenisové asociace a od roku 1913 se každoročně hrálo utkání Čechy – Morava. Čeští tenisté se také účastnili olympijských her. Bohužel rozvoj tenisu přerušila na čas světová válka (Höhm, 1982).

První mistrovství ČSR v tenise se hrálo v roce 1920 na dvorcích I. ČLTK Praha a v roce 1921 se ČSR poprvé účastní Davisova poháru proti Belgii, kdy složení družstva bylo sestaveno výhradně z hráčů I. ČLTK. ČSR tehdy podlehl Belgickému družstvu 2:3.

Od roku 1929 řídila Československá lawn-tenisová asociace tenisový sport prostřednictvím žup. Po sjednocení čs. tělovýchovy a sportu v r. 1949 se z tenisových klubů staly oddíly TJ a řídicím orgánem tenisu se stala ústřední sekce tenisu ČOS (Sokol), od 1952 ústřední sekce tenisu SVTVS. Avšak tenis získal nálepku „panský sport“ a jeho rozvoj se značně zbrzdil. Zcela ustaly mezinárodní tenisové styky a s československým tenisem se ve světě přestalo pomalu počítat. Přesto bylo v roce 1951 obnoveno národní mistrovství Československa. Od roku 1955 se přeci jen začalo pracovat na obnově slávy československého tenisu. Postupně se začala rozšiřovat účast na mezinárodních turnajích. Tenis měl nově také svou ústřední sekci při Tělovýchovných sportovních organizacích ROH, v roce 1956 se obě řídicí sekce

spojili a zůstala ústřední sekce tenisu SVTVS, od r. 1957 tenisová sekce ČSTV (Höhm, 1982).

Po roce 1969 se začala tělovýchova budovat na federálním základě a díky tomu vznikly dva tenisové svazy a to Český tenisový svaz a Slovenský tenisový zväz. Ještě v tomto stejném roce byl zvolen nový vedoucí orgán a to Československá tenisová asociace (od 1970 Československý tenisový svaz, tenisový svaz ČSTV). Od roku 1993 je vrcholnou tenisovou organizací Český tenisový svaz. Dnes se těší tenis v ČR velké oblibě a je rozšířen mezi všemi věkovými populacemi.